

Nr 29.

Ankom till riksdagens kansli den 4 maj 1926 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om åläggande av skyldighet för ägare av fastighet i stad att utgiva ersättning för anläggning av gata och kloakledning så ock att i visst fall upplåta mark till gata, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 19 mars 1926 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 209, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

om åläggande av skyldighet för ägare av fastighet i stad att utgiva ersättning för anläggning av gata och kloakledning så ock att i visst fall upplåta mark till gata.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Väckes i stad fråga om meddelande av bestämmelse om skyldighet för tomtägarna att till staden utgiva ersättning för anläggning av gata eller om ändring i förut gällande dylik bestämmelse eller i bestämmelse angående skyldighet för tomtägare att besörja gatas anläggning, och finna stadsfullmäktige, att frågan bör komma under närmare prövning, låte stadsfullmäktige verkställa utredning i ärendet och uppgöra det förslag, vartill utredningen må föranleda. Anses därvid tomtägarna bära helt eller delvis bekosta dylik anläggning, skall förslaget angiva grunder för beräkningen av den kostnad, som skall påföras tomtägarna, och dess fördelning dem emellan ävensom tid och ordning för ersättningens utgörande. Vad nu sagts om gata skall jämväl äga tillämpning å torg och annan dylik allmän plats.

Vid uppgörande av förslag skall iakttagas:

att ersättningsskyldighet ej må avse arbete, som vid den tid, då frågan väcktes hos stadsfullmäktige, blivit fullbordat;

att ersättningsskyldighet ej må åläggas ägare av tomt vid gata, som vid den tid, nyss sagts, upplåtits eller enligt 1 kap. 34 § av lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad skolat upplätas till allmänt begagnande;

att tomtägare endast må belastas med kostnad för gatuanläggning framför sin tomt, vid torg och annan dylik allmän plats högst till nio meters bredd samt vid gata till dess mitt, dock ej till större bredd än nio meter, därvid beträffande gatukors ersättningsskyldigheten jämväl må omfatta den del av gatukorset, som inneslutes av den nyss angivna gatumarkens utdragna gränslinjer;

samt att å tomtägare ej må läggas kostnad, som utan motsvarande fördel för tomts bebyggande föranledes därav, att gatas höjdläge skall i väsentlig mån avvika från markens naturliga höjdläge eller att gatas anläggning eljest på grund av särskilda omständigheter ställer sig mer än vanligt kostsam.

Sedan magistraten avgivit yttrande över förslaget, skola samtliga ärendet rörande handlingar hållas för granskning tillgängliga under minst en månad efter det kungörelse härom blivit införd i den eller de tidningar, där kommunala meddelanden för staden införas. Efter det den tid tilländagått och förslaget undergått den ytterligare bearbetning, vartill anledning må hava förekommit, äge stadsfullmäktige att med tillämpning av ovan stadgade grunder besluta i ärendet.

Lägges genom beslutet på tomtägarna skyldighet, som dem tidigare icke ålegat, skall detsamma underställas Konungens prövning. Prövar Konungen beslutet vara för stadens förhållanden lämpligt samt överensstämma med rättvisa och billighet, äge Konungen fastställa beslutet till efterrättelse.

Konungen må på framställning av stadsfullmäktige meddela förbud för tomtägare, som enligt beslut, meddelat på grund av bestämmelserna i denna lag, äro pliktiga till staden utgiva ersättning för anläggning av gata, att å de tomter, varå ersättningen belöper, företaga nybyggnad, innan ersättningen guldits eller säkerhet ställts för ersättningens utgivande. Med avseende å nybyggnad, varom nu sagts, skall vad i 1 kap. 45 § av lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad stadgas äga motsvarande tillämpning.

2 §.

Vad i 1 § första, tredje, fjärde och femte styckena är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om skyldighet för tomtägarna i stad att till staden utgiva ersättning för anläggning av täckt kloakledning.

Vid uppgörande av förslag i det avseende, varom nu sagts, skall iakttagas:

att ersättningsskyldighet ej må avse kloakledning, som vid den tid, då frågan om åläggande av ersättningsskyldighet väcktes hos stadsfullmäktige, redan var anlagd;

att tomtägarna icke må belastas med större andel av kostnaden för kloakledning än som kan anses belöpa å avloppet från tomterna, jämfört med avloppet från gatumark jämte annat avlopp, för vilket kloakledningen tilläventyrs är avsedd;

att tomtägarnas bidrag till kloakledningen skall fördelas på samtliga de tom-

ter, vilkas behov genom ledningen tillgodoses, efter den grund, som finnes rättvis och billig;

samt att, där höjdförhållandena föranleda, att särskilda kloaknät böra anordnas för olika delar av staden, uppskattning och fördelning av kostnaden böra verkställas särskilt för varje sådant kloaknät.

3 §.

Vid fastställande av stadsplan för stad må Konungen, där sådant finnes kunna ske med hänsyn till storlek, form och beskaffenhet av visst område, som, när fråga om antagande av stadsplanen hos stadsfullmäktige väcktes, var i en och samme ägares hand, på framställning av stadsfullmäktige, förordna, att områdets ägare skall, innan tomtindelning må äga rum, hava att till staden utan ersättning avstå mark till gator, torg och andra allmänna platser intill högst en tredjedel av områdets hela areal ävensom till staden utgiva ersättning för anläggning av gata, torg eller annan allmän plats å mark, som skall avstås, samt för anordnande av täckt kloakledning, som där skall finnas, eller å ogulden del av dylik ersättning lämna förbindelse och för densamma ställa nöjaktig säkerhet. Från ställande av säkerhet, varom nu sagts, vare Kronan fri.

Förordnande att utgiva ersättning för anläggning av gata, torg eller annan allmän plats eller för anordnande av täckt kloakledning må ej meddelas vid fastställande av stadsplan för stad, där eljest ersättningsskyldighet i nu nämnda avseenden ej åligger fastighetsägare, eller efter grunder, som äro för markägaren mera betungande än de eljest för staden gällande.

I det av Konungen meddelade förordnandet skola angivas gränserna för den mark, som skall avstås, ävensom grunderna för bestämmandet och gäldandet av ersättning, varom ovan sägs.

Mark, som avstås, må ej vara besvärad av fordran eller rätt till avkomst eller annan förmån, varför fast egendom på grund av in-teckning eller eljest häftar, ej heller av sådan nyttjande- eller servitutsrätt att markens användande för avsett ändamål därigenom avsevärt hindras.

Har förordnande, varom nu sagts, meddelats och finnes förändring däri vara av synnerliga skäl påkallad, må Konungen därom förordna efter ty skäligt prövas.

För tomter inom område, beträffande vilket förordnande enligt första stycket är gällande, skall ersättning för gatumark enligt 1 kap. 36 och 39 §§ i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad ej utgå, ej heller vad som är gällande angående tomtägares skyldighet att bekosta eller besörja gatas anläggande eller nedläggande i densamma av täckt kloakledning äga tillämpning.

4 §.

Har efter det denna lag trätt i kraft ägare av fastighet i stad utfäst sig att i ordning eller efter grunder, som för honom äro mera betungande än dem, vilka enligt denna lag blivit för staden fastställda eller eljest äro gällande,

till staden avstå mark till gator, torg eller andra allmänna platser eller till staden utgiva ersättning för anläggning av gata, torg eller annan allmän plats eller för anordnande av täckt kloakledning, må sådan utfästelse i den mån den sålunda är för fastighetsägaren mera betungande ej göras gällande och vare fastighetsägaren berättigad utbekomma ersättning för vad han på grund av utfästelsen avstått eller utgivit utöver vad honom eljest ålegat.

Lag samma vare, där efter lagens ikraftträdande ägare av fastighet i stad eljest i anledning av stadsplans fastställande utfäster sig att avstå mark eller besörja arbete eller utgiva penningar eller annat utan motsvarande vederlag.

5 §.

Vad i denna lag stadgas beträffande stad äge ock tillämpning i fråga om samhälle å landet, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas.

6 §.

I stad, där stadsfullmäktige ej finnas, skall allmän rådstuga och i samhälle, varom i 5 § sägs, den myndighet, som utövar samhällets beslutanderätt, äga den befogenhet, som enligt denna lag tillkommer stadsfullmäktige.

De åligganden, vilka enligt denna lag tillkomma magistraten, skola tillhöra i Stockholm överståthållarämbetet, i stad, där magistrat ej finnes, den för staden särskilt tillsatta styrelse och i samhälle, varom i 5 § sägs, dess kommunal- eller municipalnämnd.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1926.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehåft nedannämnda i anledning av propositionen inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 303 av herr *Lindhagen*; samt

inom andra kammaren:

nr 428 av herr *Carlson* i Mölndal och

nr 432 av herr *Holmström* i Gävle.

Herr *Lindhagen* har i sin motion yrkat,

»att riksdagen ville besluta följande ändringar och tillägg i det framlagda lagförslaget:

1:o) I 1 och 3 §§ utskrivs positivt på lämpligt ställe, att staden är berättigad att bekomma ersättning för de arbeten, om vilka lagen ger föreskrift;

2:o) I 1 och 2 §§ utgår stadgandet, att tomtägare endast må belastas med kostnad för gatanläggning m. m. framför sin tomt, och möjliggöres kostnads fördelning på ett större område;

3:o) I 2 och 3 §§ tillägges, att den skall gälla även för vattenledningar;

4:o) Stadgandet i 4 § utgår;

5:o) Eventuella följdändringar av berörda yrkanden vidtagas.»

Herrar *Carlson* och *Holmström* hava i sina motioner — med skilda motiveringar — hemställt, att riksdagen måtte avslå förevarande proposition.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget, tillåter sig utskottet att, i den mån redogörelse för desamma ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen jämte därvid fogade protokollsutdrag; och får utskottet i fråga om vad motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden hänvisa till motionerna.

I gällande lag saknas reglerande bestämmelser angående anläggning av gata och kloakledning. I 1 kap. 35 § i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad stadgas allenast, att angående sättet för ordnande och anläggning av gata, torg eller annan dylik allmän plats skall gälla vad för varje stad är föreskrivet. Skyldigheten att anlägga gata är sålunda lokalt ordnad och beroende på vad för varje stad är särskilt stadgat eller eljest är gällande. Skilda regler tillämpas ock i de olika samhällena; i flertalet städer bestridas samtliga kostnader för gatas anläggning av samhället, men i några städer svara tomtägarna för desamma. Vad kloakledningar angår, bekostas huvudledningarna i det övervägande antalet städer av samhället.

Gällande rätt.

Det framlagda lagförslaget avser till en början att bereda möjlighet för stad att i viss ordning få tomtägarna förpliktade att bidra till gatas anläggning och förseende med täckt kloakledning. Väcker fråga om meddelande av bestämmelse om sådan bidragsskyldighet eller om ändring i dylik bestämmelse, skall först avgöras, huruvida frågan bör komma under närmare prövning. Om dylik prövning beslutas, skola stadsfullmäktige låta verkställa utredning i ärendet och uppgöra det förslag, vartill utredningen må föranleda. Anses därvid tomtägarna böra helt eller delvis bekosta anläggning av gata eller kloakledning, skall förslaget angiva grunder för beräkningen av den kostnad, som skall påföras tomtägarna, och dess fördelning dem emellan ävensom tid och ordning för ersättnings utgörande. Sedan magistraten avgivit yttrande över förslaget, skola handlingarna i ärendet hållas för granskning tillgängliga under viss tid. Stadsfullmäktige äga sedermera besluta i ärendet, därvid bland annat vissa i tomtägars bidragsskyldighet stadgade inskränkningar skola iakttagas. Innefattar stadsfullmäktiges beslut, att på tomtägarna lägges skyldighet, som dem tidigare icke ålegat, skall detsamma underställas Konungens prövning. Om beslutet är för stadens förhållanden lämpligt samt överensstämmande med rättvisa och billighet, äger Konungen fastställa beslutet till efterrättelse. Förbud kan stadgas för ersättningsskyldig tomtägare att företaga nybyggnad, innan ersättningen guldits eller säkerhet därför ställts. Nu anförda bestämmelser äro upptagna i 1 och 2 §§, av vilka 1 § avser gatas anläggning och 2 § anordnande av kloakledning. Vad i lagrummen är stadgat skall i viss utsträckning äga tillämpning jämväl å torg och annan dylik allmän plats. — Förslaget avser vidare att för visst fall möjliggöra bestäm-

Förslagets huvudgrunder.

mandet av bidragsskyldigheten för iordningställande av gata och allmän plats på ett så tidigt stadium, att den ursprunglige jordägaren kan åläggas ersättningskyldigheten. I sådant avseende föreskrives i 3 § rätt för Konungen att på framställning av stadsfullmäktige vid stadsplans fastställande ålägga ägare av visst område närmare angivna förpliktelser beträffande området. Förordnande kan endast meddelas under förutsättning att sådant finnes kunna ske med hänsyn till områdets storlek, form och beskaffenhet samt att området, när fråga om antagande av stadsplan hos stadsfullmäktige väcktes, var i en och samme ägares hand. Skyldighet kan stadgas för ägaren att, innan tomtindelning må äga rum, till staden utan ersättning avstå mark till gator, torg och andra allmänna platser intill högst en tredjedel av områdets hela areal ävensom till staden utgiva ersättning för anläggning av gata, torg eller annan allmän plats å mark, som skall avstås, samt för anordnande därstädes av kloakledning. Mark, som avstås, får ej vara besvärad av fordran eller rätt till avkomst eller annan förmån, varför fast egendom på grund av in-teckning eller eljest häftar, ej heller av sådan nyttjande- eller servitutsrätt att markens användande för avsett ändamål därigenom avsevärt hindras. Då understundom fall kunna inträffa, i vilka på grund av ändrade omständigheter synnerliga skäl påkalla ändring i av Konungen meddelat förordnande, har befogenhet tillagts Konungen att i ty fall förordna efter vad som prövas skäligt. — I 4 § hava upptagits stadganden, avsedda att hindra, att stad avtalsvägen söker av enskild fastighetsägare tilltvinga sig större förmåner i de hänseenden, varom nu är fråga, än fastighetsägaren eljest varit skyldig utgöra; i den mån en utfästelse av fastighetsägaren är mera betungande, må den ej göras gällande, och fastighetsägaren är berättigad utbekomma ersättning för vad han på grund av utfästelsen avstått eller utgivit utöver vad honom eljest ålegat. Enahanda regler gälla, om fastighetsägare eljest i anledning av stadsplans fastställande utfäster sig att avstå mark eller besörja arbete eller utgiva penningar eller annat utan motsvarande vederlag. — Genom 5 § göres lagen tillämplig i fråga om samhälle å landet, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, och 6 § innehåller erforderliga regler om de myndigheter, som i särskilda fall skola fungera i stället för stadsfullmäktige och magistrat. — Lagen föreslås skola träda i kraft den 1 juli 1926.

*Frågan om
särslagstift-
ning.*

Enligt förslaget skola fastighetsägares skyldigheter beträffande anläggning av gata och kloakledning m. m. regleras genom en från stadsplanelagstiftningen fristående författning. Utskottet får då först redogöra för de olika meningar, som framträtt beträffande spörsmålet, huruvida en sådan utbrytning av reglerna om gatuhållningsskyldigheten m. m. bör äga rum. Härvid får utskottet förutskicka, att stadsplanelagstiftningen i sin helhet är föremål för revision av tillkallade sakkunniga.

*Stadsplane-
sakkunniga.*

Nämnda sakkunniga, vilka utarbetat ett förslag i förevarande ämne, varå propositionen är grundad, anförde beträffande lämpligheten av en dylik fristående behandling av ämnet, att de väl funnit vissa betänkligheter möta där- emot men att nämnda betänkligheter ej vore så stora att de ej, därest ett verk-

ligt behov att ordna ifrågakomna spörsmål genom en särlagstiftning visades föreligga, måste få vika. Av föreliggande uttalanden i frågan hade de sakkunniga icke kunnat bilda sig någon fullt bestämd uppfattning, huruvida ett dylikt behov föreläge. Då de sakkunniga icke desto mindre ansett sig böra framlägga ett förslag till särlagstiftning om gatuhållningen, hade de sakkunniga räknat med, att de yttranden, som kunde komma att infordras över detta förslag, möjligen skulle i detta hänseende giva ökad ledning.

Efter det yttranden över förslaget infordrats från åtskilliga myndigheter, kommunala representationer och andra, anmäldes ärendet i statsrådet den 5 februari 1926, och anförde därvid föredragande departementschefen rörande denna fråga följande:

Av de avgivna yttrandena framgår, att i rikets två största städer ett starkt behov gjort sig gällande av en lagstiftning, som giver städerna möjlighet att av fastighetsägarna utkräva bidrag för gatas iordningställande. Såsom yttrandena utvisa, har ett liknande behov gjort sig gällande inom åtskilliga andra städer och samhällen och överhuvud taget synas yttrandena giva vid handen, att ett dylikt behov framträtt över allt, där en kraftigare utveckling av staden eller samhället försiggår. Den omständigheten, att det ej varit möjligt för kommunen att av fastighetsägarna utfå ersättning för gatas iordningställande, har i många fall medfört, att städerna och samhällena dragit sig för att utsträcka stadsplanen till områden, beträffande vilka förhållandena i övrigt påkallat en dylik utsträckning, med mindre de kunnat med fastighetsägarna träffa frivillig överenskommelse om bidrag till kostnaderna för gatas iordningställande. Då dylik överenskommelse ofta nog varit omöjlig att träffa, har följden blivit, att stadsplan ej blivit fastställd för områden, som nu nämnts. Härigenom har givetvis, då områdena likväl bebyggts, ofta nog blivit följden, att bebyggandet skett mera planlöst och oreglerat än som skulle hava varit förhållandet, om områdena blivit stadsplanlagda. På dessa grunder anser jag, att om en lagstiftning angående bidragsskyldighet för fastighetsägare till gatas iordningställande i övrigt skulle visa sig möjlig och lämplig att genomföra, den omständigheten att detta ej kan ske i samband med en revision av stadsplanlagstiftningen i övrigt ej bör tilläggas avgörande betydelse.

Sedan departementschefen därefter bemött vissa erinringar, som framställt mot den ifrågasatta lagstiftningen, samt redogjort för ett inom justitiedepartementet överarbetat förslag till lag i ämnet, beslöts, att yttranden över detta förslag skulle inhämtas av lagrådet.

Vid granskning av förslaget yttrade lagrådet:

Lagrådet.

Frågan om revision av gällande lagstiftning rörande stadsplan och tomtindelning jämte därmed sammanhängande författningar är för närvarande under behandling av särskilt tillkallade sakkunniga. Enligt inhämtad upplysning kan förslag i ämnet vara att förvänta före innevarande års utgång. Att, såsom nu föreslås, utan avvaktan å detta arbetes slutförande utbryta den viktiga frågan om skyldigheten att bekosta anläggning av gata och kloakledning och till viss del frågan om fastighetsägares skyldighet att upplåta mark till gata samt provisoriskt ordna dessa frågor genom särlagstiftning måste naturligtvis väcka starka betänkligheter. En sådan utbrytning bör tydligen ifrågakomma allenast under förutsättning å ena sidan att utbrytningen lämpligen och utan väsentlig olägenhet låter sig genomföras och å andra sidan att behovet av en provisorisk lagstiftning är så trängande, att det kan beteck-

nas som fara i dröjsmål att låta med lösningen av frågorna anstå, tills reformen av stadsplanelagstiftningen i övrigt kan hinna genomföras.

Ingendera av dessa förutsättningar synes emellertid vara för handen. Frågan om de skyldigheter, som uti ovan angivna hänseenden böra åligga ägare av fastigheter i stad, torde knappast kunna vinna en i alla avseenden fullt tillfredsställande lösning utan att samtidigt vederbörlig hänsyn tages såväl till de övriga skyldigheter i förhållande till staden, vilka enligt stadsplanelagstiftningen böra åligga denna grupp av samhällets medlemmar, som å andra sidan till de motsvarande förpliktelser, vilka enligt samma lagstiftning böra åligga staden gentemot fastighetsägarna. I detta sammanhang må vidare framhållas, hurusom vissa av de frågor, vilka beröras i den nu föreslagna lagstiftningen, icke blivit där reglerade med den fullständighet, som torde kunna förväntas i en definitiv lagstiftning. Sålunda saknas här något stadgande — motsvarande 47 § i stadsplanekommitténs förslag — varigenom fastslås de olika slag av arbeten, som äro att hänföra till anläggning av gata, liksom här icke heller lämnas någon vägledning beträffande frågan, huruvida omläggning eller utvidgning av gata skall bedömas enligt reglerna för anläggning.

Vad angår behövligheten av särslagstiftning å området, är till en början att beakta, att de sakkunniga själva vid sitt förslag anknutit det yttrande, att de icke av då föreliggande uttalanden i frågan om gatuhållningen kunnat bilda sig någon fullt bestämd uppfattning, huruvida ett dylikt behov föreläge. Av de utlåtanden, som sedermera inforrats, framgår visserligen, att särskilt i Stockholm och Göteborg ett starkt behov yppats att kunna med stöd av lagstiftning och icke blott såsom för närvarande på den frivilliga överenskommelsens väg av fastighetsägarna bekomma bidrag i angivna hänseenden till stadplanens genomförande. Men att vare sig i dessa städer eller i andra, där liknande behov yppats, bristen å lagstiftning i ämnet skulle innebära sådana vådor för samhällsutvecklingen, att man icke skulle kunna avvakta lösningen av dessa frågor i deras naturliga sammanhang med stadsplanelagstiftningen i övrigt, synes näppeligen ådagalagt.

På grund av vad sålunda anförts avstyrkes det remitterade förslagets upphöjande till lag.

I anledning av vad lagrådet sålunda yttrat anförde departementschefen vid avlåtande av propositionen:

Enligt min åsikt bör man varken överskatta de med frågans lösning genom särslagstiftning förknippade olägenheterna eller underskatta det behov av en omedelbar lösning av frågan, som gjort sig gällande.

Vad angår spørsmålet huruvida en fullt tillfredsställande lösning av förevarande fråga kan vinnas utan att samtidigt regleras de övriga skyldigheter, vilka fastighetsägarna i stad samt staden enligt stadsplanelagstiftningen gentemot varandra böra vara underkastade, må framhållas följande. Väl är det sant, att genom förevarande lagförslag frågan huruvida markägare må kunna under vissa förutsättningar gentemot staden genomdriva stadsplanläggande av honom tillhörigt område ej blivit löst, men denna omständighet torde ej vara av större betydelse, enär, på sätt av lagförslagets 4 § framgår, staden icke kan begagna sin rätt att avgöra huruvida visst område skall stadsplanläggas till att avfordra områdets ägare alltför höga ersättningsbelopp. Att lagförslaget på sätt lagrådet framhållit saknar bestämmelse motsvarande 47 § av 1920 års förslag angående vad som är att hänföra till anläggning av gata torde sakna väsentlig betydelse, då nämnda paragraf i huvudsak ej innefattar annat än vad som redan nu utan uttryckligt stadgande ansetts gälla i fråga om stads skyldighet att anlägga gata. Lagförslaget avser icke omläggning eller utvidgning av gata, vilket förhållande torde framgå såväl av förslagets lagtext som av en jämförelse med 36 och 39 §§ i 1 kap. fastighetsbildningslagen.

Departementschefen vid avlåtande av propositionen.

Vad angår behovet av en omedelbar lösning av frågan anser jag, i motsats till lagrådet, att för stadssamhällen, där utvecklingen försiggår raskt, bristen å lagstiftning i ämnet innebär sådana olägenheter, att frågans lösning bör så fort ske kan åvägbringas. Att så är förhållandet finner jag särskilt bekräftat av de yttranden över de sakkunnigas förslag, som avgivits av stadsfullmäktige i Stockholm och Göteborg samt Svenska stadsförbundets styrelse. De för revision av stadsplanelagstiftningen m. m. tillkallade sakkunniga hava uppgivit, att det förslag, som av dem kommer att framläggas, troligen kommer att innehålla så stora avvikelser från det av stadsplanelagskommittén utarbetade förslaget, att det kan visa sig behövt att infordra förnyade yttranden från myndigheter och kommunala representationer. Blir så fallet — en fråga, till vilken jag ännu icke varit i tillfälle att taga ståndpunkt — kan en överbearbetning av de sakkunnigas förslag bliva erforderlig. Tidpunkten för genomförandet av en reviderad stadsplanelagstiftning måste alltså betraktas såsom oviss.

På grund härav synas de övervägande skälen tala för att denna fråga bör lösas genom särslagstiftning.

Utskottet finner det visserligen vara i sin ordning, att en ägare av ett område, vilket genom utläggande av stadsplan och dennas genomförande stiger i värde, på ett eller annat sätt bidrager till täckande av de kostnader, som härför påkallas. Men även om man är ense härom, måste de lämpligaste utvägarna för vinnande av detta mål noga undersökas och jämföras med varandra. Det föreligger nu ett den 15 december 1920 avgivet betänkande med förslag till stadsplanelag m. m., över vilket olika myndigheter blivit hörda. Det är då givetvis ett önskemål, att man icke såsom nu föreslagits skall upptaga till bedömande vissa punkter i detta lagstiftningsärende, lösryckta ur sitt sammanhang. Även om en lagstiftning på ifrågavarande område skulle vara erforderlig, har utskottet icke blivit övertygat om att en sådan skyndsamhet är av nöden, som påkallar den av departementschefen nu ifrågasatta utbrytningen från det föreliggande ämnet i sin helhet. Av dessa skäl har utskottet saknat anledning att närmare ingå på det i ämnet väckta förslaget utan hemställer,

Utskottet.

- 1) att förevarande proposition måtte av riksdagen lämnas utan bifall; samt
- 2) att de i anledning av propositionen väckta motionerna måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under 1).

Stockholm den 4 maj 1926.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Akerman*, *Hederstierna*, *Klefbeck*, *Sandegård*, *J. O. Karlsson*, *P. E. A. Jonsson**, *Ernst Svenson** och *Fehr*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist* i Halmstad, *Lindley*, *Johanson* i Huskvarna, *Sjögren*, *Olsson* i Rimforsa, *Persson* i Trången, *Christenson* i Södertälje och *Olsson* i Mellerud.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Akerman*, *Klefbeck*, *Sandegård*, *Lindqvist* i Halmstad, *Sjögren* och *Olsson* i Mellerud, vilka yrkat, att utskottets yttrande bort erhålla följande lydelse:

»Behovet av en lagstiftning, som möjliggör för stad att av markägarna erhålla bidrag till kostnaderna för gatas iordningställande framför markägarnas fastigheter, har under de senaste åren med allt större styrka gjort sig gällande i städer, där bestämmelser i nu ifrågavarande avseende ej finnas. Orsaken härtill torde vara den allt hastigare tillväxt, som förstäderna, särskilt kring de största städerna, på grund av trafikmedlens utveckling i nuvarande tid erhållit, en tillväxt som av allt att döma ännu länge kommer att fortgå. De stora kostnader, som de städer, beträffande vilka en dylik tillväxt ägt rum, måst vidkännas för iordningställande av gator i de sålunda nytillkomna stadsområdena, hava, där några bestämmelser om bidragsskyldighet för fastighetsägarna ej funnits, väl i många fall genom avtal med fastighetsägarna blivit täckta, men åtskilliga fall hava dock yppat sig, där avtalsvägen ej visat sig framkomlig. Städerna hava i dylika fall ofta nog dragit sig för att själva vidkännas kostnaderna för gatornas iordningställande och förty ej velat antaga stadsplan för de områden, beträffande vilka avtal med markägarna visat sig omöjliga att träffa. Och då bebyggande av dylika områden dock ej kunnat hindras, har följden blivit, att bebyggandet fått ske utan den reglerande verkan en stadsplan är ägnad att medföra, varför ock sålunda uppkomna samhällsbildningar med avseende på sundhet, reda och ändamålsenlighet ofta nog lämna mycket övrigt att önska. Bristen på bestämmelser angående skyldighet för fastighetsägarna att bidraga till kostnaderna för gatas iordningställande har särskilt starkt framträtt beträffande Stockholm och Göteborg, men har på sätt den i ärendet förebragta utredningen giver vid handen jämväl yppat sig på andra håll, där i en stad en kraftigare utveckling gjort sig gällande. Utskottet kan därför tillfullo dela Svenska stadsförbundets styrelses uppfattning, att de otillräckliga möjligheter, som nu erbjuda sig, när det gäller att efter rationella grunder fördela kostnaderna för stadsplanens genomförande mellan vederbörande samhällen och fastighetsägare, otvivelaktigt utgöra ett av de allra svåraste hindren för en ordnad samhällsbildning.

Att det måste vara en viktig uppgift för lagstiftningen att så fort ske kan avhjälpas detta hinder synes utskottet uppenbart. Mot att nu företaga frågan till lösning har emellertid inväntats, att frågan ej borde utbrytas ur sitt sammanhang med frågan om revision av gällande lagstiftning rörande stadsplan och tomtindelning jämte därmed sammanhängande författningar, vilken sistnämnda fråga för närvarande är under behandling av särskilt tillkallade sakkunniga. Då det, på sätt framgår av departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet för den 19 mars 1926, för närvarande ej kan förutses, när en fullständig revision av stadsplanelagstiftningen skall kunna genomföras, synes det emellertid utskottet, att endast om olägenheterna av att nu företaga en utbrytning av förevarande fråga finnas vara avsevärda, frågans lösning bör uppskjutas. Den enda olägenhet av mera avsevärd beskaffenhet, som man härutinnan kunnat visa hän på, synes utskottet vara, att genom förevarande lagförslag frågan, huruvida markägaren må kunna under vissa förutsättningar gentemot staden genomdriva stadsplaneläggande av honom tillhörigt område, ej blivit löst. Denna omständighet torde emellertid, såsom departementschefen till ovannämnda protokoll anfört, ej vara av större betydelse, enär, på sätt av lagförslagets 4 § framgår, stadens rätt att avgöra, huruvida visst område skall stadsplaneläggas, icke kan av staden begagnas, till att avfordra områdets ägare allt för höga ersättningsbelopp.

I enlighet med vad utskottet sålunda anfört finner utskottet invändningen mot en särslagstiftning icke böra tilläggas avgörande betydelse.

De påståenden, som framkommit därom att den föreslagna lagstiftningen skulle vara gentemot fastighetsägarna obillig, kan utskottet ej finna riktiga. Genom gatas iordningställande uppkommer för invidliggande fastigheter en värdeökning, och det kan förty ej anses obilligt, att fastigheternas ägare inom gränserna för nämnda värdeökning till staden, som verkställt iordningställandet, lämna bidrag, då fastighetsägarna eljest skulle på statens bekostnad göra en vinst. Att fastighetsägares bidragsskyldighet ej må överstiga den genom gatas iordningställande för fastigheten uppkomna värdeökningen, framgår av departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet för den 5 februari 1926, och torde ock framgå av lagförslagets bestämmelse därom att beslut om bidragsskyldighet skall för att kunna fastställas överensstämma med rättvisa och billighet. De avtal, som före lagens eventuella ikraftträdande ingåtts mellan stad och fastighetsägare beträffande fastighetsägarens bidrag till stadens kostnader för gatas iordningställande, bliva orubbade av lagen. Har eljest, innan lagen vinner tillämpning för viss stad, fastighetsägare enligt tidigare för staden gällande grunder bidragit till gatas iordningställande, bör uppenbarligen hänsyn tagas härtill vid bestämmande av fastighetsägarens bidragsskyldighet i enlighet med beslut, fattat i överensstämmelse med bestämmelserna i denna lag. Hänsyn bör ock tagas till, huruvida fastighetens ägare enligt för staden gällande likställighetsöverenskommelse erlagt avgifter, avsedda att utgöra vederlag för befrielse från fastighetsägarna i staden tidigare åliggande skyldighet att bidraga till gatas iordningställande.

Enligt 1 § sista stycket i förslaget kan Konungen meddela förbud att, innan

ersättning för gatas anläggning guldits eller säkerhet ställts för ersättningens utgivande, företaga nybyggnad. Motsvarande stadgande i 1 kap. fastighetsbildningslagen beträffande ersättning för gatumark, har, enligt vad utskottet har sig bekant, ofta tillämpats så, att staden ej vid nybyggnadens företagande avkrävt tomtägaren på en gång hela gatumarkersättningen utan låtit honom i enlighet med lämnad skuldförbindelse i avbetalningar gälda densamma. Utskottet har velat fästa uppmärksamheten härå, under framhållande, att nu ifrågavarande stadgande jämväl möjliggör en dylik, enligt utskottets mening önskvärd tillämpning.

Att, såsom enligt 3 § i förslaget sker, staden erhåller tillfälle att på ett så tidigt stadium som möjligt erhålla fastighetsägares bidragsskyldighet bestämd, måste enligt utskottets mening anses såsom en fördel. Utskottet har haft sin uppmärksamhet riktad därå, att det understundom kan visa sig omöjligt att bringa i tillämpning ett förordnande enligt 3 §, t. ex. på grund därav att praktiskt taget oöverstigliga svårigheter uppresa sig emot gatumarkens befriande från in-teckningar. Skulle i ty fall staden ej vilja åtnöja sig med vederlag för att gatumarken ej kan överlämnas gravationsfri samt det ej finnes lämpligt att, genom stadens mellankomst, gatumarken expropriationsvägen befrias från in-teckningar, återstår alltid för markägaren att enligt 3 § femte stycket hos Konungen hemställa om att förordnandet i erforderliga delar upphäves. Den ut-väg, lagförslaget sålunda anvisar, synes utskottet tillfredsställande.

Herr Lindhagens i motion framställda yrkande, att i 1 och 3 §§ måtte utskrivras positivt på lämpligt ställe, att staden är berättigad att utbekomma ersättning för de arbeten, om vilka lagen ger föreskrift, torde avse att, om stadsfullmäktige besluta att lägga totalsumman av kostnaderna för gatas iordningställande å fastighetsägarna, beslutet skall lända till efterrättelse. Den sålunda förordade grundsatsen synes utskottet alltför sträng gentemot fastighetsägarna, särskilt som, på sätt utskottet förut framhållit, fastighetsägare ej bör åläggas bidragsskyldighet utöver den värdeökning hans fastighet genom gatuanläggningen erhåller.

Vad angår det i samma motion gjorda yrkandet, att i 1 och 2 §§ måtte utgå stadgandet, att tomtägare endast må belastas med kostnad för gatuanläggning m. m. framför sin tomt och möjliggöras kostnadens fördelning på ett större område — vilket yrkande dock torde avse endast 1 §, då kostnad enligt 2 § skall fördelas för varje kloaknät för sig — vill utskottet framhålla, att då nu gällande lagstiftning hänför tomtägares skyldighet att utgiva ersättning för mark till gata till den framför tomten belägna marken, utskottet ej funnit skäl frångå den ståndpunkt lagförslaget i denna del innehåller.

Vidare hemställas i herr Lindhagens motion, att i 2 och 3 §§ måtte till-läggas, att de skola gälla även för vattenledningar. Då det emellertid torde stå städerna fritt att såsom villkor för anslutning till vattenledning stadga skyldighet att täcka de anläggningskostnader, som kunna finnas erforderliga, samt saken härigenom synes kunna vinna en tillfredsställande lösning, finner sig utskottet ej böra biträda motionen i denna del.

I herr Lindhagens motion yrkas slutligen, att stadgandet i 4 § måtte utgå.

Utskottet finner emellertid på de skäl departementschefen anfört för att paragrafen borde införas i lagförslaget sig icke böra frångå den ståndpunkt propositionen härutinnan intagit.

Lagförslaget har i övrigt ej givit utskottet anledning till vidare uttalande. På grund härav får utskottet hemställa,

- 1) att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas;
samt
 - 2) att de i anledning av propositionen väckta motionerna måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under 1).»
-